

Sheilla Rebecca Márkus – Medgyaszai Zsolt – Szentesi Ibolya

A vállalkozások versenyképességét befolyásoló környezeti tényezők – adóváltozások az elmúlt 5 évben

Márkus, Sheilla Rebecca – Medgyaszai, Zsolt – Szentesi, Ibolya: Environmental Factors Affecting the Competitiveness of Enterprises – Changes in Taxation in the last 5 years.

A number of factors affect the competitiveness of businesses; fiscal policy is one of them. It has constantly been changing in Hungary recently. However, enterprises would need a more predictable business environment. The aim of this brief study is to point out its importance.

Keywords: competitiveness, fiscal policy, environmental factors, businesses, business environment

ÁTTEKINTÉS

A vállalkozások versenyképességét számos tényező befolyásolja, beleértve az adópolitikát is. Az elmúlt időszakban Magyarországon ez állandóan változik. Azonban a vállalkozásoknak szüksége lenne egy kiszámíthatóbb üzleti környezetre. A rövid tanulmány célja rámutatni ennek fontosságára.

KULCSSZAVAK:

versenyképesség, adópolitika, környezeti tényezők, vállalkozások, üzleti környezet

I. BEVEZETÉS

A tanulmány szerzői megpróbálják néhány fejezetben összefoglalni a kiszámíthatóbb adópolitika fontosságát a vállalkozások számára. A kutatás, a teljesség igénye nélkül, kitér a versenyképesség fogalmának tisztázására, valamint a versenyképesség szintjeinek értelmezésére. Amikor versenyképességről beszélünk, figyelembe kell vennünk egy adott ország politikai helyzetét, kultúráját, gazdaságát. Például *Vállalati szinten a versenyképesség a helytállásban, a tartós fennmaradásban, a vagyon gyarapodásban fejeződik ki. Versenyhelyzetben ez folyamatos megújulást, folyamatos alkalmazkodást és állandó megfelelési kényszert jelent. A szokásos determinációk mellett egyre gyakrabban és nagyobb súllyal kerülnek a figyelem középpontjába szubjektív tényezők, mint pl. a*

*vállalkozásban résztvevők tulajdonságai, készségei, irányítási képességei.*¹

A versenyképességet számos tényező befolyásolja, és az adózás csak egy a sok közül. Mégis fontos felhívni erre is a figyelmet, mert az EU-hoz való csatlakozással az integráció egy magasabb formájának megvalósításában vesz részt az ország. Az áruk, a szolgáltatások, a tőke valamint a munkaerő szabadáramlásának biztosításához számtalan feltételnek eleget kell tenni. Ehhez tartozik például a tagállamok adópolitikájának egymáshoz való közelítése. A TAO és az SZJA harmonizációja például még mindig várat magára.

Hogyan függ ez össze egy ország, valamint a vállalkozások a versenyképességével? Elég, ha arra gondolunk, hogy egy befektetőnek, egy új vállalkozást létrehozónak mennyire fontos, hogy egy ország adórendszere kiszámítható és vállalkozó barát legyen! A rövid írás a vállalkozások gazdaságban játszott szerepének fontosságára is felhívja a figyelmet azon keresztül, hogy bemutatja a vállalkozások számának és társasági adót fizetés nagyságának alakulását. Ezt követően, az elmúlt hat év adóváltozásait próbálja összegyűjteni, táblázatba foglalni

¹ Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Vágóállat és Hús Terméktanácsadás, 2004, A versenyképesség összetevői és mérési módszerei a hús-termékpályán, Agroinform Kiadó, 11. oldal

- ahol részletesebben olvashatunk a 2008 és 2013 között előforduló vállalkozói szférát érintő adóváltozásokról - majd összehasonlítani egy szomszédos ország adópolitikájával.

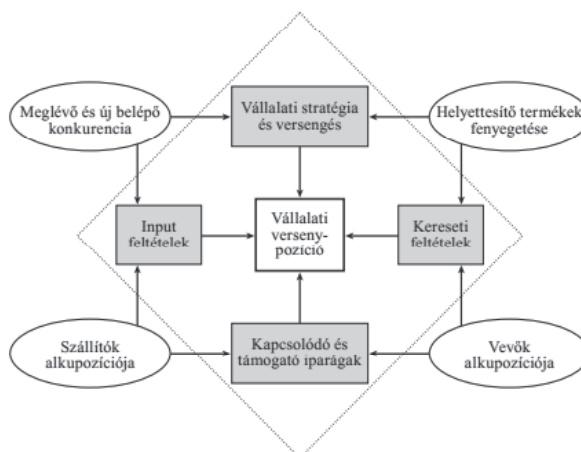
II. A VERSENYKÉPESSÉG: FOGALMA, SZINTJEI, ÉS A VERSENYKÉPESSÉGET BEFOLYÁSOLÓ TÉNYEZŐK

A versenyképességet, mint fogalmat nehéz meghatározni, hiszen az országok közötti versengés több szférában folyik egyszerre. Egyszerre figyelniük kell a politikai helyzetet, kultúrát, sportot és természetesen a gazdaságot is egyaránt. Az OECD² által megfogalmazott, később az Európai Unió által alkalmazott úgynevezett egységes versenyképesség-definíció szerint a „*versenyképesség a vállalatok, iparágak, régiók, nemzetek és nemzetek feletti régiók képessége viszonylag magas tényezőjövedelem és viszonylag magas foglalkoztatási szint létrehozására egy fenntartható bázison, miközben a nemzetközi versenynek tartósan ki vannak téve.*” A nemzeti versenyképesség gazdasági értelemben is éppúgy vonatkozhat a gazdasági növekedés ütemére és annak az egyensúlyi feltételekkel összefüggő fenntarthatóságára, mint az adott ország világgazdasági pozíciójának a nemzetközi kereskedelemben, tőke- és munkaerő-áramlásban, technológiák és információk forgalmában kifejeződő alakulására. A vállalatok versenyképessége (az elmúlt években inkább nevezhetjük életképességnek) csupán a gazdasági szektor egy lényeges eleme. Elemeznünk kell a vállalat fejlődésének ütemét, piaci

részesedését, nyereségességét. A versenyképességet elemezhetjük mikro és makroszinten egyaránt.

A mikroszintű elemzéshez ismernünk kell a versenytársak piaci erejét és fejlődésük ütemét, szállítóik gazdasági helyzetét és piaci pozícióját, a vásárlóerő fizetőképességét és a helyettesítő termékek fenyegetését egyaránt. Ennek elemzésére a leggyakrabban alkalmazott eljárás a *Porter féle gyémántmodell*.

1. ábra: Porter féle gyémántmodell

Forrás: KOTLER, P. – KELLER, K. L. [2006]:

Marketing Management. Upper Saddle River, New Jersey

A makroszinten a vállalat döntéseinek és tevékenységének kívüli változásokat és hatásokat értjük, amelyekhez való alkalmazkodás elengedhetetlen a sikeres piaci működéshez. Ilyen külső elemek a GDP alakulása, az infláció vagy akár a technológiai változások. Természetesen makroszinten is hatnak a vállalatban belüli változások a teljesítményre, hiszen a beruházási stratégia vagy a foglalkoztatottsági helyzet is jelentős hatással bír a versenyképességre nézve. A makrokörnyezeti tényezők elemzéséhez a legelfogadottabb módszer Philip Kotler nevéhez fűződik. Kotler 5 csoportra osztotta a tényezőket: társadalmi, technológiai, gazdasági, természeti, politikai és jogi.

² (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) Az OECD globális szervezet, melynek célja, hogy segítse a tagállamok kormányait a lehető legjobb gazdasági és szociális politika kialakításában és értékelésében.

2. ábra: Kotler féle modell

Társadalmi tényezők	Technológiai tényezők	Gazdasági tényezők	Természeti tényezők	Politikai, jogi tényezők
Demográfiai (népesség száma, kor és nem szerinti összetétele stb.)	<i>K + F-ráfordítások</i> <i>Innováció</i>	<i>GDP, GNP alakulása</i> <i>Infláció</i>	Ökotudatos gondolkodás terjedése	Törvénykezés (versenyjog, munkajog, társasági jog stb.)
Kulturális (iskolázottság, szakképzettség, vallás, életstílus, szokások stb.)	Az info-kommunikáció fejlődése	<i>Munkanélküliség</i> <i>Beruházás mértéke</i> (benne működőtőke)	Ökotechnológia Zöldmozgalmak	Gazdaságpolitika (adópolitika, fejlesztés- és támogatáspolitikák stb.)
	Szabadalmi rendszer	Egyéb	Egyéb	Egyéb
	Egyéb	Egyéb		

Forrás: DINYA LÁSZLÓ-DOMÁN SZILVIA [2004]: *Gazdasági hálózatok tanulmányozásának módszertani kérdései*.
Megjelent: Czagány László–Garai László (szerk.): *A szociális identitás, az információ és a piac*.
SZTE Gazdaságtudományi Kar Közleményei. JATEPress, Szeged, 127–150. o.

Cikkünkben egyetlen tényező apró, de jelentős szegmensét, az adóváltozások hatását fogjuk elemezni. Kutatásunkat a 2008-as világgazdasági válságtól kezdjük, végig az elmúlt évek adóváltozásain keresztül egészen napjainkig.

Ahhoz hogy a versenyképességet rangsorolni tudjuk, előbb meg kell határoznunk, mi alapján rangsoroljunk. Ebben segítséget nyújt a WEF³ és az IMD⁴. A WEF által felállított rangsor pontos tényadatok, és több mint 11000 vezető megkérdezésén alapul. Alapvetően három fő tényezőre fekteti a hangsúlyt: növekedési versenyképességi index (GCI), hatékonyságnövelő tényezők és az innovációs és üzleti tényezők.

Ezeket belül 12 pillérré osztja a megfigyelést:

1. Alapfeltételek alindex

1. Intézmények
2. Infrastruktúra
3. Makrogazdaság
4. Egészségügy és alapszintű oktatás

2. Hatékonyságnövelő alindex

5. Felsőoktatás és szakképzés

6. Árupiaci hatékonyság
7. Munkaerő-piaci hatékonyság
8. Pénzügyi piacok hatékonyság
9. Piacméret

3. Innovációs és üzleti tényezők alindex

10. Üzleti folyamatok kifinomultsága
11. Innováció

Ezzel szemben a lausanne-i székhelyű IMD eredményei leginkább a gazdasági teljesítmény, versenyszféra teljesítőképessége, kormányzati hatékonyság és az infrastrukturális feltételek alapján alakul. A szervezet sajátos értékelési és rangsorolási eljárást fejlesztett ki, melyben a 4 átfogó tényező csoportot még 20 tényezőre és azon belül több mint 300 kritériumra bontotta. Az IMD kvalitatív és kvantitatív adatokat is feldolgoz, melyeknek forrása az adott gazdaságokban megkérdezett közép- és felső vezetők által kitöltött kérdőívek, valamint nemzetközi (pl. OECD, IMF, WTO, UNESCO, ENSZ, Világbank), nemzeti és regionális szervezetektől, magán- és partnerintézményektől kapott statisztikai tények. Az IMD a vizsgált jellemzők csoportosítását az alábbi 1 számú táblázatban láthatjuk:

³ International Institute for Management Development

⁴ World Economic Forum (Világgazdasági Fórum)

1. táblázat: A versenyképességet befolyásoló tényezőcsoportok

Gazdasági Teljesítmény	Kormányzati hatékonyság	A gazdálkodás hatékonysága	Infrastruktúra
Belföldi gazdaság Külkereskedelem Nemzetközi beruházások Foglalkoztatottság Árak	Közpénzek Fiskális politika Intézményrendszer A gazdaság szabályozása Társadalmi szerkezet	Termelékenység Munkaerőpiac Finanszírozás Menedzsment gyakorlat Attitűdök és értékek	Alapinfrastruktúra Technológiai infrastruktúra Tudományos infrastruktúra Egészség és környezet Oktatás

Forrás: IMD 2005, World Competitiveness Yearbook 2005. IMD International, Switzerland, pp. 621.

III. Kis- és KÖZÉPVÁLLALKOZÁSOK MAGYARORSZÁGON

„Magyarországon a kis- és középvállalkozások besorolását, a fejlődésük támogatását a 2004. évi XXXIV. törvény szabályozza. A jogszabály szerint azon szervezetek sorolhatók e csoportba, amelyek létszáma legfeljebb 249 fő, éves nettó árbevétele nem éri el az 50 millió eurót, vagy mérlegfőösszege nem haladja meg a 43 millió eurót, és az állam vagy az önkormányzati közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése külön-külön vagy együttesen nem haladja meg a 25%-ot. A statisztikai lehatárolás a létszám-kategória szerint történik. Ez alapján a legfeljebb 49 főt foglalkoztató vállalkozások kisvállalkozásnak, az 50–249 fővel működő szervezetek középvállalkozásnak minősülnek. A kisvállalkozások között a tíz főnél kisebbeket a mikrovállalkozások közé soroljuk. A statisztikai meghatározás alapján a Magyarországon működő vállalkozások döntő része a kis- és középvállalkozások kategóriájába tartozik. E szervezetek gazdasági ereje egyenként nem mérhető a nagyvállalatokéhoz, azonban a szektor összességében jelentős szerepet tölt be az ország

jövedelemtermelésében, a beruházásokban, vagy a foglalkoztatottságban.”⁵

A 2. számú táblázatban - mely NAV tájékoztatója alapján készült – látható, hogy mind a belföldi értékesítés, mind az export bevételei a mikro vállalkozásoknál nőtt a legnagyobb mértékben a vizsgált két év során.

2. táblázat:
A nettó árbevétel és az export alakulása 2010-2011.

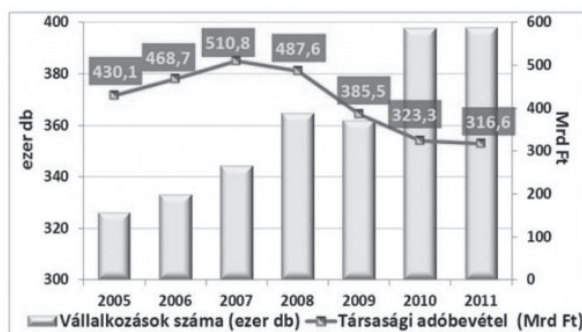
	Nettó árbevétel milliárd Ft		Változás (%) 2011/2010	Export árbevétel milliárd Ft		Változás (%) 2011/2010
	2010	2011		2010	2011	
Mikrovállalkozások	9 437	9 932	105,2%	618	746	120,9%
Kisvállalkozások	9 468	9 842	103,9%	1 107	1 214	109,6%
Közepes vállalkozások	9 516	10 096	106,1%	2 249	2 643	117,5%
Nagyvállalkozások	38 590	41 503	107,5%	15 019	17 219	114,6%
Összesen	67 011	71 372	106,5%	18 993	21 822	114,9%

Forrás: http://nav.gov.hu/data/cms258609/Sajtotajekoztato_prezentacio_20120911.pdf

Ehhez kapcsolódóan az 1. számú grafikonon megfigyelhetjük, hogy a vállalkozások számának növekedésével a megfizetett társasági adó 2008-ig növekedett. Utána a válság, majd a TAO csökkentésével ez a tendencia megfordult és egymással ellentétes lett.

⁵ <http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/gyorkkv.pdf>

1. grafikon: Társasági adó és adóbevétel alakulása 2005-2011 között

Forrás: http://nav.gov.hu/data/cms258609/Sajtotajekoztato_prezentacio_20120911.pdf

közvetett és közvetlen adókba sorolhatjuk. Közvetlen adó például az SZJA, a TAO, a gépjármű adó, és közvetett az ÁFA.

Az elemzés időszaka 2008-tól 2012-ig tart, amelyben a vállalkozásokat érintő legfontosabb adókat és járulékokat vizsgálja. A 3-as számú táblázat láthatjuk a kigyűjtött adatokat, amelyek leginkább fontosak a menedzsment számára.

IV. ADÓK ÉS JÁRULÉKOK MAGYARORSZÁGON

Az uniós irányelvek a tagállamok adópolitikájának harmonizálását is szeretné elérni, amely az egységes piac megteremtéséhez szükséges. Az adórendszerrel szemben számos követelmény lehet. Adam Smith négy alapvetel határozott meg egy jó adórendszer felépítése kapcsán [Hetényi; 1999]:

- áttekinthető;
- alacsony költségvetéssel fenntartható;
- könnyen teljesíthető (ne váltson ki ellenérzést);
- legyen igazságos, privilégiumoktól mentes.

Ha a befektetők szempontjait nézzük, nekik az a jó, ha kiszámítható, mert a bizonytalanságot és a kockázatot szeretnék a minimálisra csökkenteni. Másik fontos szempont lehet a költséghatékonysága, és az ösztönző képessége. Az a jó, ha minél hatékonyabban működik az államapparátus, így az ehhez kapcsolódó kiadások is csökkenthetők.

A magyar adórendszerben alkalmazott adókat az adók tárgya szerint csoportosítva

A társasági adó az elmúlt évek alatt folyamatosan csökkent. Míg az EU-hoz való csatlakozás előtt 18% volt, 2004-től folyamatosan csökkent. Ennek oka valószínűleg, bár még nem bizonyított, az EU-n belül a külföldi tőkékért való folyamatos versengés, főleg mióta a közép-kelet-európai államok, köztük Magyarország is csatlakozott.

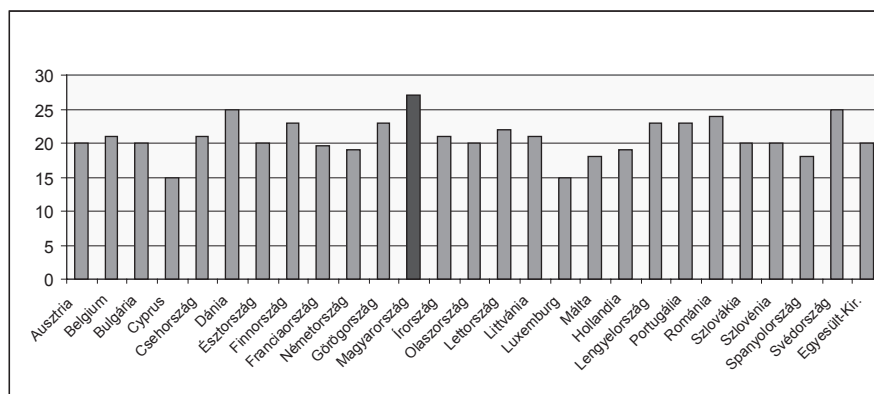
Az áfa, mely ugyan közvetett adó, és a vállalkozások átterhelik, nagysága mégis befolyásolhatja a vállalkozások versenyképességét. A végső fogyasztó, aki ezt az adónemet kifizeti a fogyasztói árban, az állandó árnövekedés miatt próbál olyan helyen vásárolni, ahol például az állandó Áfa változásokat kiszűrik és biztosítják ugyanazt az értékesítési árat. A 2. számú grafikonon az uniós 27 tagország

3. táblázat: A vállalkozásokat érintő néhány fontosabb adó 2008-2012 között

	2008	2009	2010	2011	2012
TAO	16%	16%	19%/10%	10%	10%
Átlagos ÁFA-kulcs	20%	25%	25%	25%	27%
Munkáltató által fizetett TB*	29%	29%	29%	27%	27%

Forrás: saját készítés, *=2012. január 1-től szociális hozzájárulási adó

2. grafikon: Áfa mértékének alakulása 2012-ben az EU-27 tagországaiban

Forrás: saját készítés a www.wikipedia.hu adatai alapján

gának átlagos áfa mértéke látható, melyből kitűnik, hogy ebben Magyarország a vezető helyen van.

A társadalombiztosítási járulék azért került be a vizsgálatba, mivel speciális köztehernek minősül. A társadalombiztosítási járulékok megfizetésével biztosítási jogviszony jön létre, másrészt viszont mind a munkáltatónak, mind a munkavállalónak kötelessége fizetni a bruttó bér meghatározott arányában. A 2. számú táblázatban a munkáltatót terhelő TB mértéke került összegyűjtésre a vizsgált időszakra vonatkoztatva.

Ha a társadalombiztosítás területén az Európai Unión belül vizsgálódunk, minden országban a tagállami jogszabályok érvényesek. A harmonizáció helyett inkább akcióprogramok valósulnak meg. Annyit azonban meg kell jegyezni, hogy egy személy egyszerre csak egy tagállamban lehet biztosított. Illetve a nyugdíjrendszer alapvetően minden tagországban 3 pillérre épül, melyből valójában a második pillérben van jelentős különbség.

Nézzük meg egy közeli szomszéd, Szlovákia adózási rendszerét a vállalkozások szempontjából: Az egyike a Szlovákiában való vállalkozások leg-

nagyobb kihívásainak, az adózási rendszernek való megfelelés. Akár vállalkozó, akár munkavállaló valaki Szlovákiában, adóznia kell az összes jövedelme után, amíg az országban tartózkodik. Attól, hogy valaki adózik Szlovákiában, előfordulhat, hogy a hazájában is adóznia kell. A dupla adózás attól függ, hogy a munkavállaló vagy vállalkozó milyen nemzetiségű illetve milyen területen dolgozik. Ugyanakkor jó pár szempont szerint Szlovákia jó lehetőségekkel rendelkezik cégalapítás szempontjából.

Először is, a szlovák adórendszer bonyolultsága ellenére is egyszerűbb és átláthatóbb, mint a magyar, valamint az adó mértéke is alacsonyabb. Ennek köszönhetően a vállalkozások nem az adózás bonyodalmaival küszködnek, hanem képesek a nyereségre, profitra koncentrálni. Ennek eredményeként szépen nő a nyereséges kis- és középvállalkozások száma. Magyarország határait átlépve, a határ menti települések esetében, könnyen elboldogulunk szlovák nyelvtudás nélkül is. Ez természetesen magyar nemzetiségűeknek előny. Ahhoz, hogy egy magyar állampolgár céget alapíthasson, cégvezető vagy ügyvezető legyen Szlovákiában, nem kell feltétlenül szlovák állampolgárnak lenni, hiszen EU-n belül bármilyen nemzetiségű

személy bármilyen EU tagországban alapíthat céget, csak be kell tartania az adott ország szabályait, feltételeit.

Az *ÁFA mértéke* Szlovákiában 20%, melyet személygépkocsi vásárlása esetén is vissza lehet igényelni. (A gépjárművek fenntartása és vásárlása is jóval kedvezőbb, mint Magyarországon.)

EU tagállamok között nem számláznak ÁFÁ-t, így szlovák és magyar cég egymás közötti számlázáskor sem keletkezik ÁFA, melynek mértéke egyébként 20 % Szlovákiában. A társasági adó 19% és nincs helyi iparűzési adó. Ha Szlovákiában kívánunk céget alapítani, a saját tőke nagyságának el kell érnie az 5 000 Euro-t.

Elfogadott a 4 órás munkaidő, a minimálbér 2013.01.01-től 337,70 Euro, az utána fizetendő járulékok pedig, tartalmazva a munkáltató és munkavállaló kötelezettségeit is, 160,38 Euro.

A fent megfogalmazott sorok szépen tükrözik, hogy miért választják a befektetők inkább Szlovákiát, mint Magyarországot.

V. ÖSSZEFOGLALÁS

A versenyképesség a 80-as évektől kezdve egyre nagyobb figyelmet kapott. Ebben a rövid írásban a szerzők egy kis szegletében vizsgálták, a vállalkozások versenyképességére ható tényezők közül az adóterheket tették a középpontba.

Az Európai Unióban nem tartoznak a közösségi politikák körébe az adópolitika az adórendszer kérdései. Ebből következően azonban lényeges

eltérések vannak a tagországok között az adott területen. Az integráció azonban megkövetelné, hogy ebben is közelítsenek egymáshoz az országok. Az Európa 2020 stratégia egyik prioritásában – fenntartható növekedés - is megtalálhatjuk a versenyképesebb gazdaság elősegítését.

A kiszámíthatóbb adópolitika nem csak azt jelenti, hogy nem változik évről évre az adó mértéke, hanem azt is például, hogy egyszerűbben kiszámítható az adó- és adókedvezmény, a könyvvizetés átláthatóbb, a kapcsolat az adóhatóságokkal egyértelmű és nem terhes a vállalkozásoknak.

Vajon mennyire kiszámítható a magyar adórendszer? Erre könnyű válaszolni! Nem csak a négy éves politikai ciklusok miatt változik állandóan, hanem évente újabb és újabb adóterheket vezetnek be, vagy éppen törölnek el. Mindezek felül a mértéke sem állandó, sokszor változik. A társasági adó a 2008-2012-es időszakban háromszor változott, az Áfa szintén háromszor, míg a társadalombiztosítás kétszer, amihez még hozzátartozik az elnevezés megváltoztatása is. A vállalkozásokat érintő cafeteria-rendszer sem egyértelmű. Mindig új és újabb változások jelennek meg.

Nem biztos, hogy az alacsony adóterhelés tesz versenyképesebbé egy országot, és a vállalkozásait, de ha kiszámítható és állandó az mindenképpen bizalmat ébreszt azokban, kik vállalkozást szeretnének alapítani, vagy éppen befektetni.

IRODALOMJEGYZÉK:

- Budapesti Közgazdaságtudományi és Államigazgatási Egyetem Vágóállat és Hús Termék tanácsadás: A versenyképesség összetevői és mérési módszerei a hús-termékpályán, 2004., Agroinform Kiadó
- KOTLER, P.–KELLER, K. L.: Marketing Management. 2006., Upper Saddle River, New Jersey
- DINYA LÁSZLÓ–DOMÁN SZILVIA [2004]: Gazdasági hálózatok tanulmányozásának módszertani kérdései. Megjelent: Czagány László–Garai László (szerk.): A szociális identitás, az információ és a piac. SZTE Gazdaságtudományi Kar Közleményei. JATEPress, Szeged, 127–150. o
- Forrás: IMD 2005, World Competitiveness Yearbook 2005. IMD International, Switzerland,
http://nav.gov.hu/data/cms258609/Sajtotajekoztato_prezentacio_20120911.pdf
<http://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/regiok/gyorkkv.pdf>
<http://www.versenykepesség.eu/>
<http://ado.hu/rovatok/ado/oda-a-versenykepesség-adorendszer-1>
http://hvg.hu/gazdasag/20081008_magyar_versenykepesség_rangsor
http://konyv-vizsgalat.hu/adovaltozasok_2011.pdf
<http://hvg.hu/cimke/ad%C3%B3v%C3%A1lt%C3%A1sok+2012>
<http://landra.hu/cikkek/altalanos/szlovakcegalapitas>
<http://www.dortina.sk/szlovak-cegalapitas>